

- In deze editie:
- ***Beverellingen in de Biesbosch***
 - ***Grijze eekhoorn in Nederland?***
 - ***Boommarters in de Gelderse Vallei***
 - ***Meetnet wintertellingen Vleermuizen***
- ***Project "Zoogdieratlas Limburg" van start!***
 - ***Telformulier nesttellingen eekhoorn***
 - ***Herstructurering VZZ***

Beverellingen in de Biesbosch

Zoals te lezen was in de vorige Telganger zijn dit seizoen de bevertellingen in het Nationaal Park De Biesbosch in volle gang. De bevers werden en worden op twee verschillende manieren geteld. Rondom de langste dag werden er transecten gevaren met de kano en gedurende het hele seizoen (tot eind augustus), zijn er de zgn. simultaantellingen.

Door jaarlijks transecten af te leggen en goed op te letten of er bevers te zien zijn, krijgen we een relatief beeld van het aantal bevers in de Biesbosch. De simultaantellingen houden in het kort in dat er per territorium bij de verschillende dagrustplaatsen gepost zal worden, vanaf het tijdstip dat de dieren ongeveer uitzwemmen tot het donker is. Het is de bedoeling om op deze manier een goed beeld te krijgen van het minimum aantal dieren dat er in een territorium zit. Tegelijkertijd kunnen we dan een beeld krijgen van de voortplanting.

Inmiddels ben ik begonnen aan het uitwerken van de resultaten van de transecttellingen. In totaal zijn er in de eerste twee weekenden 10

bevers per weekend gezien en in het derde weekend (Nederland – Zweden) 21 bevers! (zie tabel 1). Helaas was 1 transect dat weekend niet goed gevaren en kan daarom in de analyse niet worden meegerekend, anders was het aantal nog hoger geweest.

De tussentijdse resultaten van de burchtentellingen laten zien dat we nog veel waarnemingen moeten doen! Ondanks dat de bevers in de Biesbosch zich relatief gemakkelijk laten zien, zijn er nog veel onduidelijkheden die voor eind augustus opgelost moeten worden. Er zijn, op het moment van schrijven, ongeveer 90 observaties gedaan en er zijn ongeveer

Tabel 1. Overzicht van de aantallen bevers die tijdens het varen van de transecttellingen in de Biesbosch worden gezien (periode 2001 – 2004)

	Ronde 1	Ronde 2	Ronde 3
2001	13	12	6
2002	10	1*	20
2003	25	20	12
2004	10	10	21**

* Een groot aantal transecten kon niet worden meegenomen vanwege slechte weersomstandigheden

** Eén transect kon niet worden meegenomen.

60 individuen waargenomen. Ook zijn we, na wat technische problemen, begonnen met het maken van geluidsopnamen in de burchten. Door deze methode te gebruiken kan worden geluisterd of er zich in de burcht jongen bevinden.

Mocht je meer willen weten over de bevertellingen, neem dan contact op met Annemarieke van der Sluijs (a.vandersluijs@vzz.nl)

Grijze eekhoorn in Nederland?

Via verschillende kanalen komen er af en toe meldingen binnen van waarnemingen van grijze eekhoorns. Zo zou er afgelopen juli in de buurt

van Winterswijk een grijze eekhoorn zijn waargenomen. De vraag is nu of het werkelijk om de Noord-Amerikaanse grijze eekhoorn

(*Sciurus carolinensis*) gaat of dat er sprake is van de Euraziatische rode eekhoorn (*S. vulgaris*). Bij de inheemse rode eekhoorn komen namelijk naast de rode kleur ook dieren voor met een afwijkende vachtkleur. De vachtkleur kan variëren van rood tot bruin, zandkleurig, zwart en ook grijs. Het onderscheid tussen beide soorten is daarmee niet zo eenvoudig. Toch zijn er enkele kenmerken waardoor de 2 soorten uit elkaar te houden zijn.

De rode eekhoorn is kleiner dan de grijze. Qua lengte valt dit nog mee, zo heeft de rode een kopromp-lengte (dus zonder staart) tussen de 21-25 cm. en de grijze een kopromp-lengte tussen de 23-29 cm. Dit verschil in lengte is in het veld niet of nauwelijks te zien. Qua gewicht is het verschil echter veel groter. Weegt een rode tussen de 230-415 g, de grijze bereikt een gewicht tussen de 400-720 g. In de winter en het voorjaar hebben volwassen rode eekhoorns pluimen aan de oren, terwijl de grijze eekhoorn deze pluimen niet heeft. Verder is er nog een verschil in het gedrag; de grijze eekhoorn houdt zich vaker op de bosbodem op dan de rode eekhoorn.

Om nu een beter beeld te krijgen of de grijze eekhoorn werkelijk in Nederland voorkomt, doe ik hierbij de oproep om waarnemingen van eekhoorns met een grijze vacht aan mij door te geven (v.dijkstra@vzz.nl of 026-3705318) en daarbij een nauwkeurige omschrijving van het dier te geven, ook wat betreft het gedrag. Het voorkomen van de grijze eekhoorn in Nederland zou zeer ongewenst zijn.

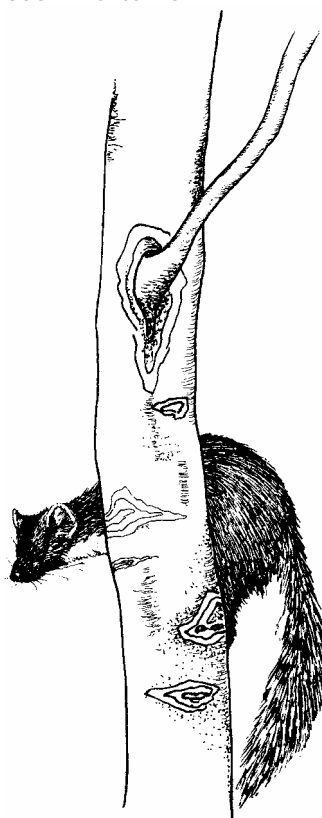
Ter illustratie; in Engeland, Wales en delen van Italië komen populaties van grijze eekhoorns voor en op die plaatsen waar de grijze eekhoorn verschijnt verdwijnt de rode eekhoorn.
Vilmar Dijkstra

Boommarters in de Gelderse Vallei

Op verzoek van de Reconstructiecommissie Gelderse Vallei is een onderzoek gestart naar het voorkomen van boommarters en naar de kansen die zij in de nabije toekomst zouden

kunnen krijgen. In dit gebied is veel aan de gang omdat het in hoge mate agrarisch is en men hier dus geconfronteerd wordt met de crisis in de landbouw en met boerenland dat een niet-agrarische bestemming kan krijgen. In de Ecologische Hoofdstructuur is een robuuste verbindingzone voorzien dwars door de Vallei heen.

Van de Gelderse Vallei waren enige waarnemingen bekend. In principe werden deze geduid als zwervers tussen de Veluwe en de Utrechtse Heuvelrug, twee goed met boommarters bezette gebieden. In eerste instantie zijn alle reeds bekende waarnemingen gecompileerd en vervolgens is een groot netwerk opgebouwd van natuurminnaars, vogelaars, boswachters, landgoedeigenaren, en aan allen is gevraagd waarnemingen te melden van boommarters. Deze zijn natuurlijk daarna kritisch door ons onderzocht wat betreft de determinatie. En er kwamen werkelijk veel waarnemingen binnen, vele ervan met een onbetwifelbare beschrijving erbij. Dit werk wordt enigszins vergemakkelijkt doordat op dit moment er nog geen steenmarters bekend zijn uit de Gelderse Vallei, al worden die wel in de komende jaren verwacht. Voorlopig geldt dat "een" marter een boommarter is.

Het landschap bestaat uit verspreide hoeven, bijzonder veel heggen en bos dat veelal gegroepeerd is in oude en traditionele landgoederen. De oppervlakte van die bossen is maar klein, in eerste instantie leek het te klein voor boommarters. Het blijkt echter wel dat er veel meer boommarters gezien worden

dan men vroeger dacht, en ook in de afgelopen jaren. Als in een bepaald gebied de waarnemingen van boommarters een onafgebroken reeks vormen, moet men wel aannemen dat er ook voortplanting optreedt. Er zijn trouwens wel boommarters met jongen gezien. Men moet wel geloven dat de betrekkelijk kleine bossen met alle omringende heggen een groot "randeffect" hebben, met bijvoorbeeld een relatief grote muizenrijkdom, en dat dit de boomarter in staat stelt om zich hier en daar te handhaven. Het aantal verkeersslachtoffers is aanzienlijk, net als elders in Nederland. In zo een gebied dat maar weinig bos omvat is de isolatie van de territoria groot, en dus de rekrutering een probleem. Als er ergens een wijfje is overreden kan het wel eens een paar jaar duren voor zij vervangen wordt. (Boommarterwijfjes zijn wat minder trekklustig dan mannetjes).

In 2004 is het aantal waarnemingen tot nu toe gering, maar het betreft goed beschreven zichtwaarnemingen uit enige landgoederen, net degene waar we nog wat uit nodig hadden.

De ontdekking van een zeer spaarzame populatie van toch wel een twintigtal dieren in een gebied waarvandaan de boomarter nog niet bekend was, moet als een groot succes worden beschouwd. Waarnemingen hebben wij nooit genoeg, dus als een van de lezers er nog een heeft, gaarne melden aan:

hwijsman@ncrvnet.nl.

Henri Wijsman

Meetnet wintertellingen vleermuizen

Afgelopen jaar zijn we een stuk verder gekomen met het meetnet. Het probleem met de ontbrekende objectgegevens waarbij de VZZ contractuele verplichtingen heeft richting de opdrachtgever, is voor een groot deel opgelost (zie ook de vorige Telganger). Toch ontbreken er van een aantal objecten nog gegevens waar de VZZ contractuele verplichtingen bij heeft.

Aankomende maanden zal getracht worden de laatste witte vlekken in te vullen. We zijn ons ervan bewust dat een aantal gegevens niet meer boven tafel te krijgen is (bv het beheer in vroegere jaren en sinds wanneer een object toegankelijk is voor vleermuizen), maar in een aantal gevallen moeten de gegevens nog te

achterhalen zijn. Daarvoor zal contact opgenomen worden met de betreffende provinciale coördinatoren.

Afgelopen weken zijn de tellingen van het seizoen 2003/2004 verwerkt en ingevoerd. Het is nog niet gelukt om een overzicht te maken van de aantallen en soorten. In de aankomende Telganger zal hier aandacht aan worden geschonken.

Vilmar Dijkstra

Project "Zoogdierenatlas Limburg" van start!

De Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming is samen met het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg gestart met de voorbereiding voor een verspreidingsatlas van zoogdieren in Limburg. Begin april ben ik (Neeltje Huizenga) begonnen als projectcoördinator voor deze atlas. De komende tijd ga ik me bezig houden met het verzamelen van gegevens. De atlas periode omvat 25 jaar en loopt van 1980 tot en met 2005. We willen de zoogdieren in Limburg zo nauwkeurig mogelijk in kaart brengen. Daarvoor hebben we veel waarnemingen nodig als basis voor de atlas.

Helaas zijn zoogdieren vaak niet makkelijk waar te nemen. Voor de meeste zoogdier soorten geldt dat je ze niet zomaar ziet wanneer je naar buiten gaat. Meestal ben je afhankelijk van een toevalstreffer en vaak moet je per soort gericht zoeken of zelfs proberen beesten te vangen. Sporen of resten van zoogdieren zijn makkelijker te vinden en ook een belangrijke informatiebron. Op dit moment zitten er ruim 80.000 zoogdierwaarnemingen in de databases van het Genootschap en de VZZ, maar aanvullingen zijn zeer gewenst! Om een zo compleet mogelijk beeld te krijgen, is elke waarneming van belang. Het verzoek aan u is: doe mee en noteer alles wat u ziet! Dus niet alleen de levende zoogdieren, maar ook bijvoorbeeld verkeersslachtoffers langs of op de weg, molshopen in uw tuin of muizen gevangen door uw kat. Bij determinatieproblemen kunt u met mij contact opnemen. Het kan heel handig zijn een digitale foto op te sturen.

Daarnaast zijn ook oude waarnemingen welkom. Kijkt u dus boekjes, aantekenschriften, databestanden en dergelijke na en stuur alle niet

eerder ingeleverde waarnemingen van zoogdiersoorten op! Deze waarnemingen kunnen dan ook in de atlas opgenomen worden. Waarnemingsformulieren (voor aanleveren op papier of digitaal) zijn verkrijgbaar bij het Genootschap of de VZZ. Ook kunnen gegevens digitaal in een zelfgemaakt Excel bestand worden opgestuurd.

Voor meer informatie over het insturen van gegevens kunt u contact opnemen met Neeltje Huizenga, Telefoon 0475-386470, e-mail n.huizenga@nhgl.org.

Website NHGL: <http://www.nhgl.nl>

Website VZZ: <http://www.vzz.nl>

Neeltje Huizinga

Telformulieren nestentellingen eekhoorn

De telformulieren van het seizoen 2004 zijn ingevoerd. In totaal kwamen tot nu toe 98 formulieren binnen, waarvan 8 met de aanduiding dat er niet is geteld. Daarnaast zijn 7 nieuwe telgebieden geteld. Dit betekent dat van 30 telgebieden nog geen formulier is ontvangen. Hierbij dan ook de oproep aan die mensen die het telformulier nog niet hebben verstuurd, dat alsnog te doen. Aankomend najaar zullen de indexen worden berekend.

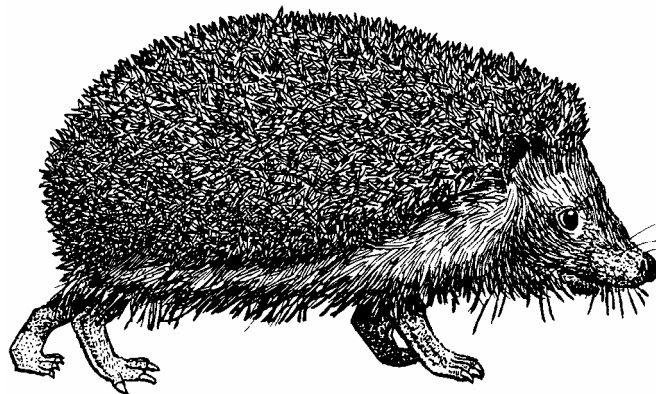
Vilmar Dijkstra

Herstructurering VZZ

Het is al een paar keer aangekondigd. Het plan is om een stichting op te richten waar alle projecten én het personeel van de VZZ in ondergebracht worden. De stichting wordt daarmee het uitvoerend orgaan van de VZZ. Daaronder wordt ook het ondersteunen van de werkgroepen en de redacties verstaan en het ondersteunen bij andere ledenactiviteiten, zoals studiedagen, beschermingsacties en voorlichting. Op de komende ledenvergadering wordt hierover een besluit genomen. De stichting en de vereniging VZZ blijven sterk aan elkaar gebonden, want ze zijn van elkaar afhankelijk. De stichting van de vereniging voor de kennis en de menskracht voor het uitvoeren van projecten, zoals monitoring. De vereniging voor de inkomsten van de stichting voor het uitvoeren van ledenactiviteiten.

Deze splitsing was ook aanleiding om na te denken over de organisatiestructuur van het VZZ-bureau. In de nieuwe vorm zal er sprake zijn van 2 teams, resp. Onderzoek & Advies en Communicatie & Bescherming. Team Onderzoek & Advies zal zich o.a. met monitoring en verspreidingsonderzoek bezig houden. Vooral dat laatste zal de komende jaren extra aandacht krijgen. Binnenkort wordt het bureau uitgebreid met 3 nieuwe krachten, een teamleider, een projectleider Verspreidingsonderzoek en een databankbeheerder. Zij zullen, samen met jullie en de andere mensen van het team, het verspreidingsonderzoek aan zoogdieren in Nederland vorm moeten geven. Tot op heden kwam het bureau daar niet goed aan toe. Dankzij de vele projecten is het nu mogelijk om hierin te investeren. Daarnaast zal het ministerie van LNV, via het Nationaal Programma Verspreidingsonderzoek, geld steken in verspreidingsonderzoek aan zoogdieren. Het team Onderzoek & Advies is bovendien verantwoordelijk voor onderzoek naar de ecologie van zoogdieren en het verbeteren van inventarisatie- en monitoringtechnieken. De kennis en de gegevens die door dit team verzameld worden, worden door het andere team gebruikt voor voorlichting en beschermingsacties. Op deze manier wil de VZZ duidelijker invulling geven aan haar twee kernactiviteiten: studie en bescherming van zoogdieren.

Dennis Wansink

Colofon. Ieder kwartaal maakte het team van Zoogdiermonitoring een kort verslag van bestuurlijke activiteiten en de voortgang van de deelmeetnetten: "de telganger". Heb je opmerkingen, ideeën, mededelingen met betrekking tot Zoogdiermonitoring? Geef ze door voor 1 oktober 2004 en ze komen in de Telganger. Tot ziens! Vilmar Dijkstra, Annemarieke van der Sluijs Dennis Wansink en Dick Bekker.

Adres: VZZ, Oude Kraan 8, 6811 LJ, Arnhem.